
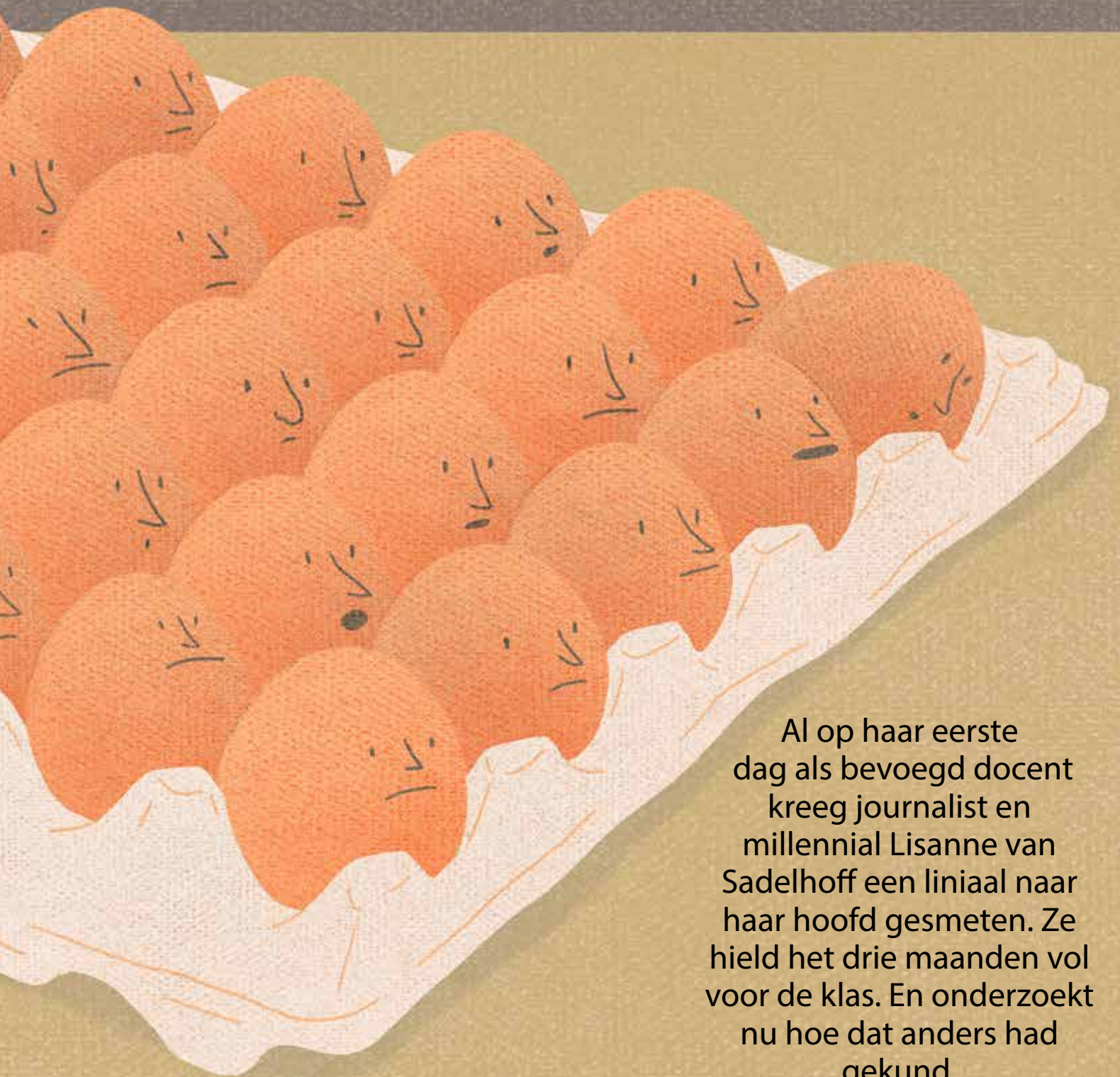
Na

3

**maanden
weer
docent-af**

Al op haar eerste dag als bevoegd docent kreeg journalist en millennial Lianne van Sadelhoff een liniaal naar haar hoofd gesmeten. Ze hield het drie maanden vol voor de klas. En onderzoekt nu hoe dat anders had gekund.

Mijn Grote Volwassen Docentenleven begon vijf jaar geleden op een zonnige dag na de zomervakantie, op een superleuke middelbare school, midden in een grote stad. Ik was zenuwachtig, maar voelde ook:

I got this. Ik had een tweejarige master gevolgd en mijn bevoegdheid op zak.

Op die eerste dag kende ik nog niemand in de havo-4 klas, en andersom. Een jongen vroeg waar mijn roosterafkorting SAD voor stond. Zijn klasgenoten lachten – wat een domme vraag, dat kun je toch gewoon in Magister zien? Maar in mijn lokaal ‘bestonden er geen domme vragen’, en dus schreef ik mijn achternaam ‘Van Sadelhoff’ op het bord. Terwijl ik bij de ‘e’ was, gebeurde het. Ik hoorde iets zoeven en toen volgde er een knal. Er was een bordlijnaal richting mijn hoofd gegooid en het was tegen het bord aan gevlogen. Ik wilde iets zeggen,

■■■■

*‘Collega’s
waren lief,
zorgzaam,
knettergoed,
maar ook:
knetterdruk’*

■■■■

maar stond aan de grond genageld. Ik kon dit niet. Ik had het verkeerde vak gekozen.

Om een lang verhaal kort te maken: ik ben na drie maanden huilend gestopt. Ik denk dat mijn grootste probleem was dat ik ineens, van de één op de andere dag, geen begeleiding meer had. Er was geen stagebegeleider die achter in mijn klas zat en af en toe bemoedigend knikte. Er was geen docent vanuit de universiteit meer die mij mailde hoe die les was gegaan waar ik zo nerveus voor was. Dat verwijt ik mijn voormalige collega’s absoluut niet: zowel de mensen in mijn sectie als daarbuiten waren lief,

zorgzaam, knettergoed, maar ook: knetterdruk. Dat in combinatie met mijn goedlachse karakter – ik laat niet snel merken dat er iets aan de hand is – maakte dat ik langzaam verzoop. Ik trok niet op tijd aan de bel. Niet omdat het niet had gekund bij mijn collega's, maar omdat ik dacht: Ik ben volwaardig docent, ik moet dit kunnen. Klaar.

PROBLEEM

“Jij liep tegen een probleem aan waar heel veel starters tegenaan lopen”, vertelt Marco Snoek me nu, terugblikkend. Snoek is lector leren & innoveren aan de Hogeschool van Amsterdam en schreef het boek *Startende leraren in het po en vo: goede begeleiding aan het begin van de loopbaan*. “We hebben het onderwijs in Nederland bezopen georganiseerd”, vervolgt hij. “Er staat één iemand voor de klas en die persoon is voor de volle 100 procent verantwoordelijk voor alles wat er met die klas gebeurt. Van lesvoorbereiding tot lessen geven, klassenmanagement, leerlingen begeleiden bij problemen, de leervoorgang evalueren, nieuwe plannen en leerdoelen.”

Dat betekent dat je dat moet kunnen als je al twintig jaar voor de klas staat, maar ook als starter op dag één. “Dat is een abrupte overgang, van 0 naar 100 procent verantwoordelijkheid”, vindt Snoek. “Als beginnend docent moet je heel veel en alles doe je voor de eerste keer. Dat kost zo veel meer energie.”

Herkenbaar. Ik wist niet hoe Magister werkte, ik begreep het rooster niet, ik wist niet voor welke zaken ik allemaal bij de conciërge terecht kon en toen ik voor het eerst een leerling wegstuurde dacht ik: Shit, waar is het uitstuur-lokaal eigenlijk?

Bovendien: toen ik stage liep, draaide ik zelfstandig de klassen, maar lag de eindverantwoordelijkheid niet bij mij, maar bij mijn stagebegeleider.

Dat voelde heel veilig.

“Dat is eigenlijk een betere manier om de eerste jaren door te komen”, stelt Snoek. “Er zijn veel sectoren waarin je de eerste paar jaar een traineeship loopt, of de verantwoordelijkheden deelt, of een junior-status krijgt en langzaam in de complexere

taken groeit. Dat kan niet in het onderwijs in Nederland, puur door de manier waarop we het georganiseerd hebben. Dat zorgt voor stress.”

Dat herkent Marjolein Mantelaers. Zij begon vijf jaar geleden als docent op een middelbare school in Alphen aan den Rijn. “Ik had al een achtergrond in de jeugdzorg, maar alsnog kwam

■■■■

‘Ik kan dit niet. Ik heb het verkeerde vak gekozen’

■■■■

ik soms voor een klas te staan en dacht ik: Wow, dit is heftig.”

Laatst, op haar ‘nieuwe’ school in Delft, had ze een havo-3 klas waar het totaal niet mee liep. “Ik denk dat mijn collega's wel wilden helpen, maar ook dachten: Je kan dit wel. En ze liepen zelf ook over. Ik voelde me er alleen voor staan, dat was een naar gevoel. Tot ik aan de bel trok en met mijn teamleider ging kijken naar de leerlingen die de aanstichters waren van de chaos. Die moest ik zien mee te krijgen, was het

advies. Toen ging het langzaam beter. Maar dat moet je wel durven, hulp vragen. En er moet wel ruimte zijn voor begeleiding.”

TIJD, TIJD, TIJD

Michel Berendsen was destijds mijn mentor en lerarenbegeleider aan de Universiteit Utrecht, en ziet een vicieuze cirkel ontstaan. “Een te groot deel van de docenten valt in de eerste jaren na hun afstuderen uit. Dit komt deels door het gebrek aan tijd om die docenten goed te begeleiden. En dan krijg je dus nog meer uitval, dus nog meer lerarentekort en dus nog meer tijdgebrek.”

Terwijl met goede begeleiding vroegtijdige uitval vaak te voorkomen is, stelt Berendsen. Maar hoe moet dat geregeld worden? Berendsen pleit voor begeleiding van meerdere personen. Van iemand binnen de sectie, maar ook daarbuiten, misschien wel buiten de school. “Beginnende docenten ervaren vaak ongemak om aan een collega hulp te vragen. Binnen een sectie en sowieso binnen een school, heb je altijd verhoudingen, en daar zit ook een beoordelingsaspect aan, hoe goede band je ook met die collega hebt.”

Wat ook goed werkt, is intervisie. Niet alleen met beginnende docenten, ook met degenen die meer ervaring hebben. Berendsen: “Een keer in de drie maanden of zo, casussen inbrengen en volgens een vaste structuur bespreken.” Een andere manier is video-interactiebegeleiding, waarbij je les wordt gefilmd en achteraf wordt geanalyseerd. “Een aantal scholen doet dat al, het is een goede methode omdat je jezelf terugziet en je zo je eigen lesstijl kan ontwikkelen.”

MORES

Snoek stelt dat begeleiding standaard moet worden aangeboden, zodat docenten er niet om hoeven te vragen. “De afgelopen jaren zijn er steeds meer landelijke en regionale projecten ontstaan, dus ik zie zeker een ommekeer.” Zo was er het project Junior leraar Amsterdam en het landelijke project Begeleiding startende leraar, waarbij de overheid introductiearrangementen van drie jaar stimuleert en subsidieert. “Het is ►

■■■■

‘Starters moeten weten: falen mag’

■■■■

nieuw dat de overheid zich hier mee bemoeit”, weet Snoek. “In heel veel landen, zoals Noorwegen en bijvoorbeeld Zweden, is lerarenbegeleiding landelijk georganiseerd. Hier leggen we alle verantwoordelijk bij de scholen, maar die hebben vaak geen tijd, ruimte of geld.”

Volgens Snoek behelst de juiste begeleiding drie elementen: sociale ondersteuning (hoe voel je je op school?), professionele ondersteuning van de starter als leraar, en ondersteuning ten aanzien van de plek binnen de organisatie. Dus: wat zijn de mores binnen deze schoolmuren?

Ook is werktaakreductie belangrijk: beginnende docenten moeten structureel meer ruimte hebben. Ook om te kijken: waar wil ik over drie jaar staan? “Heel veel programma’s zijn nu gericht op het wel-

bevinden van de docent en op het niet-uitvallen. Maar dat is nog wat anders dan stilstaan bij je langetermijndoelen.”

Wat Marjolein Mantelaers ook heel erg miste in de beginnersbegeleiding: praktische uitleg. Over haar rechten en plichten, haar urenbriefje. “Ik denk dat als je een docent uitlegt hoeveel uren je aan welke taken dient te besteden, je ook veel beter een beeld krijgt van of je te veel of te weinig werkt.”

Omdat ze tegen zo veel dingen aan liep, begon Mantelaers een platform voor de startende docent: Docentenleven.nl. “Ik wil graag een veilige plek waar we onze onzekerheden kunnen delen, tips en ervaringen uitwisselen. Dat je denkt: Oh, ik ben niet de enige. Ik denk dat dat steunend is.”

Een veilige plek online is mooi, maar ook offline moet het ‘veilig’ zijn, binnen een school. Snoek: “Het is belangrijk dat we communiceren naar starters dat ze mogen falen, dat dat oké is.” Berendsen vult aan: “Bij heel veel lio’s (leraren in opleiding, red.) zag ik ontzettend veel ambitie, maar ook perfectionisme. Dat is mooi, maar ook een valkuil. De juiste begeleiding moet hier rekening mee houden. Geef de lio veiligheid en vertrouwen.”

Ik denk dat ik dat vertrouwen en die veiligheid wel had gekregen van mijn collega’s, als ik erom had gevraagd. Dat is het gekke: mijn leerlingen mochten altijd alles aan me vragen. Ik was die docent die altijd riep: Domme vragen bestaan niet. Alleen was ik dat zelf even vergeten. ■

■■■■

‘Ik ben volwaardig docent, ik moet dit kunnen. Klaar’

■■■■

